

Katolik İbadet Hayatında İlahilerin Yeri ve Önemi

 Musa Osman Karatosun*

Atıf/©: Karatosun, Musa Osman, Katolik İbadet Hayatında İlahilerin Yeri ve Önemi, Artuklu Akademi 2019/6 (2), 279-305.

Öz: İlahiler; tanrı övgüsü ile dolu, bestelenmek için yazılan insan ürünü şiirlerdir. Edebiyat, müzik ve dinin kesiştiği alanda şekillenen ilahiler bu üç alandan da özellikler barındırır. Kafiye, hece ölçüsü gibi şekil özelliklerinin yanı sıra, mecaz, abartma ve kişiselleştirme gibi üslup özelliklerine sahip olan ilahilerin amacı ibadetleri zenginleştirmek, inanları ahlaken yüceltmek ve itikadi unsurlar hakkında eğitmek ve litürjik gün ile ilgili bilgi vermektedir. Bu çalışmada Katolik mezhebinde, günlük ve haftalık ibadetlerde okunan ilahilere örnekler verilerek Batı'da ve Türkiye'deki icra edilen ilahi okuma gelenekleri mukayeseli bir biçimde incelenmiştir. Sonuç olarak, hem Batı'da, hem de Türkiye'de aynı şekilde günlük ve haftalık ibadetlerin icra edildiği ve ilahilerin ibadetler esnasında aynı şekilde ve aynı amaçla kullanıldığı tespit edilmiştir. Batı'daki ilahilerin kronolojik olarak daha eski, sayısal olarak daha çok ve muhteva olarak daha derin olması ulaşılan diğer bulgularındandır.

Anahtar Kelimeler: Dinler Tarihi, Hristiyanlık, Katolik Kilisesi, Litürji, İlahiler.

The Place and Importance of the Hymns in The Catholic Liturgy

Citation/©: Karatosun, Musa Osman, The Place and Importance of the Hymns in The Catholic Liturgy, Artuklu Akademi 2019/6 (2), 279-305.

Abstract: Hymns are man-made poems written to praise God and to be composed. The hymns are formed in the intersection of the fields of literature, music and religion; thus reflects features from these three fields. Besides the formal features such as rhyme and syllabic meter, the hymns embodies stylistic features such as; allegory, exaggeration and personalization. These features aim to enrich worship, educate believers about elements of faith, glorify them morally and provide information about the liturgical day. In this study, the hymns recited in daily and weekly prayers in the West and Turkey are examined from a comparative perspective. This paper concludes that the daily and weekly worships are executed in the same manner, and hymns are recited in the same way and for the same purpose during worship both in the West and in Turkey. Other findings include that the hymns in the West are chronologically older, quantitatively more and deeper in content.

Key Words: History of Religions, Christianity, Catholic Church, Liturgy, Hymns.

[The Extended Abstract is at the end of the article.]

---

* Dr., Çukurova Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dinler Tarihi Anabilim Dalı, mkaratosun@cu.edu.tr.

Giriş: Teorik Çerçeve (İlahi, Mezmur ve Ezgi Kavramları)

Yunanca *ᾠδὴν* (*edein*) kelimesinden türeyen *ὕμνος* (*ümnos*) şarkı söylemek anlamına gelir ve Latinceye *hymnus* (*ilahi*) şeklinde geçmiştir.¹ Esasında kadim pagan edebiyatında tanrılara ve kahramanlara söylenen övgü dolu şarkılar için kullanılan *ümnos*² Yeni Ahitte sadece iki yerde³ mezmurlar⁴ (*psalmos*) [*psalmi*] ve ruhsal ezgiler (*ode pneumatike*) [*canticus spiritualibus*] ile beraber kullanılmaktadır. Türkçede bu kavramı karşılamak için kullanılan *ilahi* kelimesi ise sözlükte, 'Tanrı'yı övmek, ona dua etmek için yazılıp makamla okunan nazım' şeklinde tanımlanmaktadır.⁵

Bu noktada Kutsal Kitap yorumcuları bu üç tanrısal ezginin (ilahi, mezmur, ezgi) seviye farklarının izahı için çeşitli ayrımlara gitmişlerdir. Örneğin, Aziz Augustine 148. Mezmurun yorumunda ilahiyi tanımlarken şu yorumu yapar:

"Bir ilahi nedir bilir misin? Tanrı övgüsünü içeren bir şarkıdır. Eğer Tanrı'yı över, fakat şarkı söylemezsen ilahi okumamış olursun. Eğer şarkı söyler, fakat Tanrı'yı övmeyen isen, ilahi okumamış olursun. Eğer sen, Tanrı'yı değil de başka bir şeyi översen, övgü içeren bir şarkı okumuş olsan da ilahi okumamış olursun. Öyleyse bir ilahi, bu üç unsuru barındırmak zorundadır: Şarkı söylemek, övgü sunmak ve bunun Tanrı'ya yöneltilmesi."⁶

Aziz Augustine'in bu tanımı başka tanıma gerek bırakmayacak şekilde bir ilahinin sahip olması gereken nitelikleri özetlemektedir. Kısaca şarkı şeklinde söylenebilen ve Tanrı övgüsünü yansıtan, şiir şeklinde yazılan metinlere ilahi diyebiliriz. Bu yüzden genel kanı ilahinin kelimelerinin belli bir ölçüye veya ahenge uygun oluşu yönündedir. Kafiye olsun ya da olmasın, en azından dörtlüklerin belli bir simetriye sahip oluşu akla gelir. Fakat ister

¹ James Strong, *A Consise Dictionary of the Words in The Greek Testament; with Their Renderings in the Authorized English Version* (New York: Abingdon Press, 1890), md. 5214; Joseph Henry Thayer, *A Greek - English Lexicon of the New Testament Being Grimm's Wilke's Clavis Novi Testamenti* (New York: American Book Company, 1889), 637.

² Clemens Blume, "Hymn," in *The Catholic Encyclopedia* (New York: Robert Appleton Company, 1910). New Advent: <http://www.newadvent.org/cathen/07595a.htm>. (Son Erişim: 20.09.2019)

³ Ef. 5:19 ve Ko. 3:16.

⁴ Kutsal Kitabın bir bölümü olan Mezmurlar, 150 adet dini şiir ihtiva etmektedir. Bu bölümde yer alan şiirlerin her birisi için 'mezmur' kelimesi kullanılmaktadır. Herhangi bir mezmur özel olarak ifade edileceği zaman onun kaçınıcı mezmur olduğu belirtilir. Böyle durumlarda özel bir mezmurdan bahsedildiği için 'M' harfi büyük olmaktadır (örn. 15. Mezmur). Dini bir şiir türü olarak mezmurlardan bahsedilen yerlerde ise 'm' harfi küçük olarak kullanılır.

⁵ "ilahi", *Güncel Türkçe Sözlük* (TDK) içinde, (2019). <https://sozluk.gov.tr/> (20.09.2019).

⁶ Aziz Augustine, *Enarrationes in Psalmos*, Psalmi 148, Md. 17. Latince link: http://www.augustinus.it/latino/esposizioni_salmi/index2.htm (13.09.2019). Aziz Augustine, *Explosion on the Book of Psalm*, Psalm 148, Md. 11. İngilizce link: <http://www.ccel.org/ccel/schaff/npnf108.ii.CXLVIII.html> (13.09.2019)

kafiyeye, ritme veya ölçüye sahip bir şiir şeklinde ister düz yazı biçiminde yazılsın; çıplak sesle ya da enstrüman desteğiyle söylenebildiği müddetçe bir ilahi aynı görevi görür. Her ne kadar sadece şarkı şeklinde söylenmeleri için yazılsalar da, ilahilerin sonraki asırlarda yüksek sesle okunmalarına veya sessiz ibadetlerde kullanılmalarına rastlanılmaktadır. İlahiler insan ürünü şiirlerdir ve Hıristiyanların günlük ibadetlerinin her vaktinde bir tane olmak üzere toplamda en az 4 en fazla 6 kere⁷ olmak üzere ibadetin sabit bir rüknü⁸ olarak mutlaka okunmaktadır. Haftalık olarak icra edilen Evharistiya ayininde ise 4 farklı ilahi okunması da ibadetin sabit bir rüknüdür.

Tanrı'nın varlığı ve sıfatları, ruhun ölümsüzlük arzusu, erdemler, ölüm, adalet, cennet, cehennem, dirilme umudu, Tanrı övgüsü gibi konularının işlendiği mezmurlar (İng. *psalm*, Lt. *psalmi*), Hıristiyanlar için de kutsal kabul edilmekte ve ayinlerde muhakkak okunmaktadır. Bu inanç konuları, mezmurlarda şiirsel bir dil ile dogmatik olmayan bir formatta sunulmaktadır. Mezmurlar, Tanah'ın Ketuvim kısmının ilk bölümüdür ve 150 adet şiirden oluşan bir külliyyattır. Latince ismi *Liber psalmodum*, yani *İlahi kitabıdır*. Dolayısıyla Hıristiyanların ilk karşılaştığı ilahi örnekleri Eski Ahit'in bu bölümüdür ve tarihi süreçte yazılan bütün ilahiler en başta mezmurlara benzerliği hedeflemektedir.

Hıristiyan ibadetlerinde teganni edilen metinlerden, Kutsal Kitapta yer alan ve şiirsel olarak yazılarak bestelenmeye uygun olan bir diğer unsur ise ezgilerdir. Ezgi, köken olarak Latince *canere* (şarkı söylemek) fiilinden türeyen ve *şarkı* anlamına gelen bir isimdir (İng. *Canticle*, Lt. *Canticum*).⁹ Genellikle ezgiler Sabah ve Akşam İbadetlerinde okunan Kutsal Kitaptaki şiirlerdir. Günlük ibadetlerde okunan ezgiler dört haftalık düzende değişerek her ay tekerrür eder. Eski Ahitten 26 adet, Yeni Ahitten de 11 adet olmak üzere toplamda 37 adet ezgi günlük ibadetlerde, her gün değişiklik göstererek okunur. Bunlardan yalnızca üç adet Yeni Ahit ezgisi devamlı suretle her gün okunmaktadır. Sabah İbadetinde okunan "Zekeriya'nın Ezgisi"¹⁰, Akşam

⁷ Günlük ibadetler: *Sabah İbadeti*, *Akşam İbadeti*, *Gündüz İbadetleri* ve *Günlük Okuma* olmak üzere dört vakit olarak tayin ve tespit edilmiştir. Bunlardan Gündüz İbadetleri kendi içinde Kuşluk, Öğle ve İkinci olmak üzere üç vakit olarak ayrı ayrı yapılabileceği gibi, herhangi birisinin yapılması da yeterlidir. Dolayısıyla Gündüz İbadetleri ayrı ayrı yapıldığında Hıristiyanlar günlük olarak 6 vakte kadar ibadet ederken, birleştirilip tek bir tanesi yapılırsa günlük ibadet vakti 4 olarak hesap edilmektedir.

⁸ *Ordinarium (Ordinary)* teriminin Türkçe karşılığı olarak en yakın kullanılabilecek kelime *rükün* olduğu için bunu kullandık. Biz bunu, 'yapılması mutlaka zorunlu olan ve asla başka bir unsur ile değiştirilemeyecek olan ibadet bölümü' anlamında kullanılmaktayız.

⁹ Henry Hugh, "Canticle," in *The Catholic Encyclopedia* (New York: Robert Appleton Company, 1908). New Advent: <http://www.newadvent.org/cathen/03301a.htm>. (Son Erişim: 20.09.2019)

¹⁰ *Benedictus* olarak bilinen bu ezgi Luk. 1:68-79'da geçmektedir.

İbadetinde okunan “Kutsal Bakire Meryem’in Ezgisi”¹¹ ve Yatsı İbadetinde¹² okunan “Simeon’un Ezgisi”¹³ her gün tekrar edilen ezgilerdir. Günlük okunan ezgilerin haftanın hangi günü, hangi vakit okundukları Tablo 1’de belirtilmiştir:

Tablo 1. Günlük ibadet vakitlerinde okunan ezgiler

Eski Ahit Ezgileri	Hafta, Gün ve Vakit
Dan. 3:57-88, 56	1. ve 3. Hafta - Pazar Günü - Sabah İbadeti
1Ta. 29:10-13	1. Hafta - Pazartesi Günü - Sabah ibadeti
Tobit 13:1-8	1. Hafta - Salı Günü - Sabah İbadeti
Yudit 16:2-3a, 13-15	1. Hafta - Çarşamba Günü - Sabah İbadeti
Yer. 31:10-14	1. Hafta - Perşembe Günü - Sabah İbadeti
Yşa. 45:15-25	1. Hafta - Cuma Günü - Sabah İbadeti
Çık. 15:1-4a, 8-13, 17-18	1. Hafta - Cumartesi Günü - Sabah İbadeti
Dan. 3:52-57	2. ve 4. Hafta - Pazar Günü - Sabah İbadeti
Sirak 36:1-5, 10-13	2. Hafta - Pazartesi Günü - Sabah ibadeti
Yşa. 38:10-14, 17-20	2. Hafta - Salı Günü - Sabah İbadeti
1Sa. 2:1-10	2. Hafta - Çarşamba Günü - Sabah İbadeti
Yşa. 12:1-6	2. Hafta - Perşembe Günü - Sabah İbadeti
Hab. 3:2-4, 13a, 15-19	2. Hafta - Cuma Günü - Sabah İbadeti
Yas. 32:1-12	2. Hafta - Cumartesi Günü - Sabah İbadeti
Yşa. 2:2-5	3. Hafta - Pazartesi Günü - Sabah İbadeti
Yşa 26:1-4, 7-9, 12	3. Hafta - Salı Günü - Sabah İbadeti
Yşa. 33:13-16	3. Hafta - Çarşamba Günü - Sabah İbadeti
Yşa. 40:10-17	3. Hafta - Perşembe Günü - Sabah İbadeti
Yer. 14:17-21	3. Hafta - Cuma Günü - Sabah İbadeti
Bilgelik 9:1-6, 9-11	3. Hafta - Cumartesi Günü - Sabah İbadeti
Yşa 42:10-16	4. Hafta - Pazartesi Günü - Sabah İbadeti
Dan. 3:26, 27, 29, 34-41	4. Hafta - Salı Günü - Sabah İbadeti

¹¹ *Magnificat* olarak bilinen bu ezgi Luk. 1:46-55’te geçmektedir.

¹² *Complin* olarak bilinen bu vakit II. Vatikan Konsili sonrası alınan ibadet vakitlerinin sadeleştirilmesine yönelik kararlara binaen genel ibadet vakitlerinden çıkartılarak resmi ibadet kitaplarına dâhil edilmemiştir. Bu vakit, günün son vaktidir ve yatmadan önce yapılan ibadeti betimler. *Complin* (Yatsı) vaktinde okunacak duaları ihtiva eden eserler ayrı bir şekilde basılmakta ve bu dualar resmi Günlük İbadet Kitaplarının içerisinde yer almamaktadır. Bu vaktin ibadetleri genellikle manastır hayatında yaşayan keşişler tarafından takip edilmekle beraber, dini pratikleri hassasiyetle uygulamaya çalışan dindar kişiler tarafından da icra edilmektedir.

¹³ *Nunc Dimittis* olarak bilinen bu ezgi Luk. 2:29-32’de geçmektedir.

Yşa. 61:10; 62:5	4. Hafta - Çarşamba Günü - Sabah İbadeti
Yşa. 66:10-14a	4. Hafta - Perşembe Günü - Sabah İbadeti
Tobit 13:8-11, 13-15	4. Hafta - Cuma Günü - Sabah İbadeti
Hez. 36:24-28	4. Hafta - Cumartesi Günü - Sabah İbadeti
Yeni Ahit Ezgileri	Hafta, Gün ve Vakit
Luk. 1:46-55	Her Gün Akşam İbadeti (<i>Magnificat</i>)
Luk. 1:68-79	Her Gün Sabah İbadeti (<i>Benedictus</i>)
Luk. 2:29-32	Her Gün Yatsı İbadeti (<i>Nunc Dimittis</i>)
Flp. 2:6-11	Her Hafta - Pazar Günleri - Birinci Akşam İbadeti
1Pe. 2:21-24	Her Hafta - Pazar Günleri - İkinci Akşam İbadeti (Sadece Lent Döneminde)
Va. 19:1-2, 5-7	Her Hafta - Pazar Günü - İkinci Akşam İbadeti (Lent Dönemi Haricinde)
Ef. 1:3-10	Her Hafta - Pazartesi Günü - Akşam İbadeti
Va. 4:11; 5:9, 10, 12	Her Hafta - Salı Günü - Akşam İbadeti
Kol. 1:12-20	Her Hafta - Çarşamba Günü - Akşam İbadeti
Va. 11:17-18; 12:10b-12a	Her Hafta - Perşembe Günü - Akşam İbadeti
Va. 15:3-4	Her Hafta - Cuma Günü - Akşam İbadeti

Tablonun Kaynağı: Tabloyu oluştururken kullandığımız eser Katolik Kilisesinin altı ciltlik resmi Günlük İbadet Kitabı olan *Liturgia Horarum*¹⁴dur.

Tablo 1 incelendiğinde Hıristiyanların günlük ibadetlerinde sabah ve akşam birer kere olmak üzere her gün 2 adet ezgi okudukları görülmektedir. Sabah İbadetinde Eski Ahit ezgilerinden birisi okunurken, Akşam İbadetlerinde haftanın her gününe tespit edilen ayrı bir Yeni Ahit ezgisi her hafta tekerrür eder. Yine dikkati çeken bir unsur Deuterokanonik olarak

¹⁴ Haftanın her günü okunan bütün ezgiler bu altı ciltlik Günlük İbadet Kitabının her cildinde en az bir kere yer almaktadır. Bu da 37 ezginin her birisi için 6 farklı kaynaktan dipnot verilebileceği anlamına gelir. Bu işlemin pratik olarak imkânsızlığı nedeniyle eserlerin yalnızca isimleri zikredilmiştir: (*Liturgia Horarum I: Tempus Adventus, Tempus Nativitatis, VI vols., vol. I, Liturgia Horarum: Iuxta Ritum Romanum, Editio Secundum Typicam Alteram*, (Chicago: Midwest Theological Forum, 2010); *Liturgia Horarum II: Tempus Quadragesimae, VI vols., vol. II, Liturgia Horarum: Iuxta Ritum Romanum, Editio Secundum Typicam Alteram*, (Chicago: Midwest Theological Forum, 2010); *Liturgia Horarum III: Tempus Paschale, VI vols., vol. III, Liturgia Horarum: Iuxta Ritum Romanum, Editio Secundum Typicam Alteram*, (Chicago: Midwest Theological Forum, 2010); *Liturgia Horarum IV: Tempus Per Annum Hebdomadae I - XIV, VI vols., vol. IV, Liturgia Horarum: Iuxta Ritum Romanum, Editio Secundum Typicam Alteram*, (Chicago: Midwest Theological Forum, 2010); *Liturgia Horarum V: Tempus Per Annum Hebdomadae XII - XXIV, VI vols., vol. V, Liturgia Horarum: Iuxta Ritum Romanum, Editio Secundum Typicam Alteram*, (Chicago: Midwest Theological Forum, 2010); *Liturgia Horarum VI: Tempus Per Annum Hebdomadae XXII - XXXIV, VI vols., vol. VI, Liturgia Horarum: Iuxta Ritum Romanum, Editio Secundum Typicam Alteram*, (Chicago: Midwest Theological Forum, 2010).

bilinen Kutsal Kitap bölümlerinden (Daniel 3:30 ve devamı, Sirak, Tobit, Yudit gibi kitaplar) ezgilerin de ibadet vakitlerinde kullanılmasıdır.

O halde Hıristiyanların günlük ve haftalık ibadetlerinde mezmur, ezgi ve ilahi okumanın ibadetin bir rüknü olarak yer aldığı ortaya çıkmaktadır. Yani bu metinler okunmadan ibadet yapılamaz. Bu metinlerden mezmurlar ve ezgiler doğrudan Kutsal Kitaptan alınan metinlerdir. Tamamen insan ürünü olan ilahiler ise bestelenmek için yazılan ve yazarları bilinen şiirlerdir. Dolayısıyla bir takım şiirsel ve müzikal özellikleri haizdir.

I. İlahilerin Pratik, Şiirsel ve Müzikal Özellikleri

Hıristiyanların günlük ve haftalık ibadetlerinde zorunlu olarak okunması gereken metinlerden birisi olan ilahiler, esasında bestelenmek için yazılan şiirlerdir. Dolayısıyla bu şiirler hem edebî hem de musiki yönüyle birtakım özelliklere sahipken, içerik olarak da Katolik dogmalara muhalif unsurlar taşımamalıdır.

İbadetler esnasında okunan metinlerden yalnızca ilahiler insan ürünü oldukları için Kilise tarafından özenle seçilmek zorundadır. Bu yüzden ibadet kitaplarına dâhil edilecek düzeydeki ilahiler hem üslup hem de muhteva açısından kayda değer niteliktedir.

İlahilerin en temel pratik işlevi okudukları litürjik mevsimin¹⁵ mesajını aktarabilme hususunda ibadetlerin en kuvvetli unsuru olmalarıdır. Başka bir deyişle, insan ürünü oldukları için ve serbest yazılabildikleri için ilahilerde her türlü dogma rahatlıkla işlenebilmektedir. Bu açıdan ilahiler aynı zamanda tedip görevi görerek inanlıları dini konularda bilinçlendirme görevi icra ederler. İlahilerin bu özellikleri Kilise tarafından şu ibareler ile onanır:

“Çok kadim gelenegimiz ilahilere günlük ibadetlerde halen korudukları ehemmiyetli bir yer verir. Gizemli ve şiirsel karakteri vasıtasıyla bilhassa Tanrı’yı övmek için tasarlanmışlardır. Ayrıca, insanlar için de bir unsurdur; nitekim ruhla ilgili bayramların veya belli bir vaktin daha dindar bir şekilde kutlanmasına yöneltir ve günlük ibadetlerde kullanılan diğer kısımlara nazaran konuyla daha alakalıdır. İlahilerdeki

¹⁵ Katolik Kilisesinin dini yılı beş farklı döneme ayrılmaktadır. Bu dönemlerin her birisine *season*, yani *mevsim* denilmektedir. Mevsim kelimesinin seçilmesinin sebeplerinden birisi döngüyü ifade ediyor olmasındandır. Her yıl mevsimlerin belirli bir düzende dönmesi gibi, dini yıldaki ‘mevsimler’ de belirli bir düzende devam eder ve tekrar başa döner.

lisanın güzelliği de bu hususlara güç katar. Dahası ilahiler, Kilise tarafından oluşturulan başlıca şiirsel unsurdur.”¹⁶

İlahilerin ibadetlere daha zengin anlam katma fonksiyonu, bu şiirlerin Kilise tarafından kadim geleneğin en zengin hazinelerinden biri sayılmasını beraberinde getirmiştir. Her şiir gibi, ilahilerin de belli şiirsel özellikleri vardır. Dahası ilahiler bestelenmek için yazıldıkları için müzikal bir takım nitelikleri de haizdir. Müzikal özelliklerin başında bir ilahinin ölçüsü gelmektedir.

Her ilahinin kendine has bir şiirsel ve müzikal ölçüsü vardır. İlahiler genellikle yazıldığı dilin şiirsel özelliklerinden beslenir. Latince ilahilerde daha çok kelimelerin sonlarındaki uyaklar veya hecelerin uzun veya kısa oluşu ile ilgili uyumlar söz konusuysen, İngilizce ilahilerde daha çok kelimelerin sonlarındaki ses benzerliği ön plana çıkmaktadır.

Bir ilahinin müzikal ölçüsü ise onun melodisidir. Belli bir melodiye sahip bir ilahi, kendisi gibi aynı ölçüde yazılan başka bir ilahide de kullanılabilir. Bunun seçimi genellikle müzikal bilgisi olan ve ayın yönetme yetkisine sahip papaz veya koro şefi tarafından yapılır. Neşeli bir melodiye sahip bir ilahinin ölçüleri anma gününde kullanılmasının doğru olmayacağı aşikârdır. İlaveten, bazen bir ilahi o kadar meşhur olur ki, melodisi aynı kalmakla beraber neredeyse bütün dillere çevrilir. Genellikle ilahilere hece ölçülerine göre melodiler bestelendiği ve bu melodilerin aynı hece ölçülerine sahip başka ilahilere uyarlandığı görülmektedir. Kullanılan en yaygın hece ölçüleri *Kısa Ölçü* (CM) olarak bilinen **66.86**, *Yaygın Ölçü* (CM) olarak bilinen **86.86** ve *Uzun Ölçü* (LM) olarak bilinen **8.8.8.8'** dir.

Aynı ölçüde yazılan iki ilahilerinin aynı melodiye kullanabilmesi her zaman mümkün değildir. Burada devreye ilahilerin yazıldığı dilin özellikleri girmektedir. Örneğin İngilizce yazılan ilahilerde bir kelimeyi oluşturan hecelerin bir kısmı vurgulu, bir kısmı vurgusuz olabilmektedir. Melodiler bu açıdan da değerlendirilerek hece vurgularının uyumuna da bakılmalıdır. **76.76.** ölçüsü ile yazılan şu iki ilahi kıyaslandığında hece vurgularının önemi ortaya çıkmaktadır:¹⁷

“Come, ye faithful, raise the strain

“Lead on, O King eternal,

¹⁶ *Institutio Generalis De Liturgia Horarum*, md. 173. Bu Kilise dokümanı, günlük ibadetlerin neden ve nasıl icra edileceğine dair açıklayıcı bilgiler veren ve ibadet kitaplarının giriş bölümlerinde yer alan bir belgedir. *LH*, I, 59.

¹⁷ Harry Eskew and Hugh T. McElrath, eds., *Sing With Understanding: An Introduction to Christian Hymnology*, 2nd ed. (Nashville, Tennessee: Church Street Press, 1995), 18.

Of triumphant gladness"

The day of march has come"

Yukarıdaki soldaki ilahide vurgulu heceler ilk hecelerken, sağdaki ilahide vurgulu heceler ikinci hecelerdir. Dolayısıyla ilk hecesi vurgulu olan 76.76 hece ölçüsü ile yazılmış bir melodi, her ne kadar aynı hece ölçüsü ile yazılmış olsa bile vurgusu farklı şekilde yazılan ilahilere uyarlanamaz.

İlahilerin şiirsel özelliklerinin yazıldığı dil ile doğrudan alakalı olduğu ifade edilmişti. Örneğin İngilizce ilahilerde en sık görülen edebî unsurlardan bir kaçış şöyle ifade edilebilir:¹⁸

Alegori: İlahilerde sıklıkla kullanılan bir üsluptur. Belirli bir fikri veya öğeyi başka bir şeye herhangi bir açıdan benzeterek iki durum arasında bağ kurulmasını ifade eder.

Aliterasyon: Bir dizede peş peşe gelen kelimelerin aynı ses ile başlamasını ifade eden bir üsluptur.

Anadiplosis: Bir dizenin bittiği kelime veya fikir ile bir sonraki dizinin başlamasını ifade eden bir edebî üsluptur.

Anafor: Aynı kelime ile peş peşe gelen dizelerin başlamasını ifade eden bir üsluptur.

Chiasmus: Birbirinin tam tersi iki fikrin peşi birlikte işlenerek sonunda bir noktada bağlanmalarını ifade eden bir üsluptur.

Paradoks: Aynı anda doğru olması imkânsız olan iki fikrin aynı anda işlenmesi ile ortaya çıkan durumu ifade eden bir üsluptur. Paradokslar genellikle ilahî iradenin kudreti, rahmeti, mağfireti, esirgemesi gibi yüce gücünü ifade ederken belirgin bir şekilde kullanılır. Zira ilahi kudret devreye girdiğinde paradoksun olamayacağı ifade edilmeye çalışılır. Aşağıdaki dizeler buna bir örnek olarak verilebilir:

Abartma: İlahilerde sıklıkla görülen bir üslup olarak herhangi bir fikri olduğundan çok daha büyük göstermeyi ifade eder.

Kişiselleştirme: Somut bir nesnenin veya soyut bir fikrin gerçek bir kişiymiş gibi ifade edilerek ona bir takım eylemler isnat edilmesini ifade eden bir üsluptur.

Bunlardan başka **metafor**, **teşbih**, **totoloji**, **climax** gibi farklı üsluplarla ilahilerin ifade etmek istedikleri anlamlar zenginleştirilerek inanlıların ibadetlerinden aldıkları lezzet arttırılmaktadır. Zira ilahiler ibadetlere hem

¹⁸ Üsluplar ile ilgili verdiğimiz bilgileri "Eskew and McElrath, *Sing With Understanding*, 20-24." kitabından derledik.

anlam katmak, hem de kişinin manevi gelişimini sağlama amacı güder. Ayrıca şiirlerin ezberlenmeleri de düz yazıya nazaran daha kolay olduğu için ilahilerde sıklıkla dogmatik öğretilerin aktarıldığı görülmektedir.

A. Günlük İbadetlerde İlahiler

İnanlıların dinî bilgilerini ve manevi gelişimlerini destekleme amacı güden ilahiler Günlük ve Haftalık ibadetlerde okunması gereken zorunlu bölümlerden birisidir. Katolik Kilisesinin II. Vatikan Konsilinde aldığı kararlara uygun olarak 1970 yılında Papa VI. Paul tarafından ilan edilen *Laudis Canticum* isimli belgeyle Günlük İbadet vakitleri yeniden düzenlenmiştir. Yapılan bu düzenlemelerin ibadetlerin sadece din adamları tarafından değil bütün inanlılar tarafından yapılması amacına matuf olduğu görülmektedir. Bu minvalde pek çok sadeleştirilmeye gidildiği ifade edilebilir. Zorunlu duaların sayısı azaltılmakla beraber çeşitliliği artırılmıştır. İbadet vakitleri de tarihî süreçte sekiz vakte kadar çıkmışken, bu son değişiklikler ile pratik olarak dörde düşürülmüştür. Bunlar da Sabah, Gündüz İbadetleri, Akşam ve Günlük Okuma¹⁹ olarak sayılabilir. Günlük ibadetlerde ilahiler ibadetin başlangıç bölümünde okunmakta ve litürjik mevsime göre özel olarak seçilmektedir. Kilisenin resmi ibadet kitaplarında günlük ibadetlerde okunabilecek ilahiler tespit edilmiştir.

Buna göre Katolik Kilisesi Günlük İbadet Kitabının Latincesinin (*Liturgia Horarum*) içerisinde 285 adet ilahi mevcuttur. Bu ilahilerin hepsi Latince yazılmıştır. Bu ilahiler IV. yüzyıldan XIX. yüzyıla kadar yaşamış pek çok önemli simanın²⁰ kaleminden çıkan ve Kilise tarafından 'hazine'²¹ olarak adlandırılan kutsal müzik geleneğinin başat örnekleridir. Latince bu resmî ibadet kitabının İngilizce tercümesi de Papalığın resmî makamları tarafından

¹⁹ Günlük ibadet vakitlerinin icra ediliş şekilleri için bkz. Musa Osman Karatosun, "Katolik Kilisesinde Kutsal Müzik Anlayışı ve Türkiye'deki Uygulanışı" (Yayınlanmamış Doktora Tezi, Çukurova Üniversitesi, 2018), 75-76; Musa Osman Karatosun, "Katolik Kilisesinin Günlük İbadet Kitaplarının İçeriği ve Türkiye'de Kullanılan Muadilinin Analizi," *Şırnak Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi* 10, no. 22 (2019): 173, <https://doi.org/10.35415/sirnakifd.553798>.

²⁰ Örneğin günlük ibadet kitaplarında, Aziz Ambrose'a ait (340-397) *Rector potens, verax Deus* (LH, I, 98) ve *Veni, redemptor gentium* (LH, I, 221) gibi meşhur ilahiler yer almaktadır. Coelius Sedulius'a ait (450 civarı) *A solis ortus cardine* (LH, I, 272) isimli ilahi de yer verilen önemli ilahilerdendir. Papaların dahi yazdığı ilahiler bu ilahi kitabında yer almaktadır. Örneğin, Papa XIII. Leo (1810-1903) tarafından yazılan *O lux beata caelatum* (LH, I, 290) ilahisi Kutsal Aile Bayramında okunan bir ilahidir. Bunlar ve Aurelius Clemens Prudentius (348 - 405), Hilary of Poitiers (300-368), Aziz Büyük Gregory (540-604), Aziz Augustine (354 - 430) gibi pek çok kişiye ait ilahi resmi ibadet kitaplarında yer almaktadır.

²¹ "Evensel Kilisenin müzik geleneği başka hiçbir sanat dalı ile kıyaslanamayacak kadar paha biçilemez bir hazinedir. Bu üstünlüğünün nedeni, kelimeler ile bütünlüşmüş kutsal bir şarkı olarak o, dinî litürjinin gerekli ve ayrılmaz bir parçasını oluşturmaktadır." (İkinci Vatikan Konsili, *Sacrosanctum Concilium*, md. 112)

yapılmış ve *Liturgy of Hours*²² ismiyle dört cilt olarak, bilhassa Amerika gibi İngilizce konuşan Katolik ülkelerde kullanılması amacıyla yayımlanmıştır. *Liturgy of Hours* içerisinde kadim geleneğin getirdiği Latince ilahilerin tercümelemleri olmakla beraber, Almanca, Fransızca, İtalyanca gibi dillerde yazılmış ilahilerin tercümelemleri ve özgün İngilizce ilahiler de yer almaktadır. Toplamda 224 adet ilahi ihtiva eder.

Ezcümle, Katolik Kilisesinin resmî ibadet kitaplarında yıl boyu okunması için tespit edilen pek çok kadîm ve modern ilahi yer almaktadır. İlahiler ise ibadetin başlangıcında okunarak o günkü litürjik mevsime uygun olarak yazıldığı için inanlıyı ibadete hazırlama ve bilinçlendirme görevi görür. Örneğin Oruç devresinde yapılan bir ibadete başlamadan önce okunan ilahilerde genellikle İsa'nın çilesi ve çarmıh hadiseleri yer alır. Böylece okuyucu manevi olarak İsa'nın yaşamı ile bir bağ kurmaya çalışır. Günlük ibadetlerden örneğin Sabah ibadetinin icrası şu aşamaları takip eder:

Sabah İbadeti: Invitatorium (95. Mezmur + Nakarat) -> Başlama Duası -> **İlahi** -> Birinci Mezmur -> Eski Ahit Ezgisi -> İkinci Mezmur -> Kutsal Kitaptan Kısa Okuma -> Karşılıklı Hamdetme -> İncil Ezgisi: Benedictus -> Yakarış -> Dua -> Göklerdeki Babamız -> İbadet Sonu Dua.

Yukarıdaki aşamalardan *İlahiler*, *Karşılıklı Hamdetme*, *Yakarış*, *Dua* ve *İbadet Sonu Dua* bölümleri insanlar tarafından yazılmış kısımlardır. Diğer kısımlar Kutsal Kitaptan alınan pasajlarla şekillenmiştir. İnsanlar tarafından yazılan bölümlerde litürjik mevsime uygun ifadeler, önemli olaylar, Kutsal Kitap tefsirleri, çeşitli dua kalıpları, Teslisi övücü ifadeler veya çeşitli dogmalar yer alarak inanlılar *ibadet ederek öğrenir*.

İnsan ürünü oldukları için bazen ilahiler kutsal metinlerde kısa bir şekilde yer alan bazı konuları abartarak anlatma eğilimindedir. Aşağıda örnek verilen ilahi de İncillerde İsa'nın çocukluğu ile ilgili verilmeyen bilgileri ihtiva etmesi açısından buna bir örnektir. Kilisenin öğretilerine muhalif olmadığı müddetçe bu tür anlatımları ilahilerde sıklıkla görmek mümkündür:

²² *The Liturgy of Hours I: Advent Season, Christmas Season, Large Type* ed. (New York: Catholic Book Publishing Corp., 1975); *The Liturgy of Hours II: Lenten Season, Easter Season, Large Type* ed. (New York: Catholic Book Publishing Corp., 1976); *The Liturgy of Hours III: Ordinary Time Weeks 1-17, Large Type* ed. (New York: Catholic Book Publishing Corp., 1975); *The Liturgy of Hours IV: Ordinary Time Weeks 18-34, Large Type* ed. (New York: Catholic Book Publishing Corp., 1975).

*O lux beata caelitum*²³

O lux beáta caelitum
et summa spes mortálium,
Iesu, cui doméstica
arrísit orto cáritas;

María, dives grátia,
o sola quæ casto potes
fovére Iesum péctore,
cum lacte donans óscula;

Tuque ex vetústis pátribus
delécte custos Vírginis,
dulci patris quem nómine
divína Proles ínvoCAT:

De stirpe lesse nóbili
nati in salútem géntium;
audíte nos, qui súpplices
ex corde vota fúndimus.

Qua vestra sedes flóruit
virtútis omnis grátia,
hanc detur in domésticis
reférre posse móribus.

Iesu, tuis obædiens
qui factus es paréntibus,
cum Patre summo ac Spírítu
semper tibi sit glória. Amen.

Ey fanilerin en büyük ümidi,
Göklerin kutsal ışığı,
Ey İsa, çocukluk çağlarındayken,
Yuvan sana gülümsedi, zarif sevgiyle.

Ve sen, kucağında onu emziren,
İsa'ya göğsünden süt veren,
Tanrı'sını kollarıyla kucaklayıp öpen,
Ey Meryem, yüce lütuf sahibisin sen.

Kadim babalar soyundan sen seçildin,
Bakire'nin şanını muhafaza ettin,
Tatlı bir isim, 'Baba' olarak anıldın
İlahi Nesilden gelen tarafından.

İşay'ın yüce soyundan çıkarak,
Ulusların iyiliği için doğdun;
Dinle bizim, boyun eğerek
Kalplerimizden akan dualarımızı

Yuvanda açan çiçekler gibi,
Her erdemi bütün lütfu
İsteriz aynıyla yuvamızda
Devamla tüm hayatımızda

Tüm şükranlar sanadır, ey İsa,
Kutsal Ailenin dahi kurallarına
uyduğu,
Peder ve yücelerdeki Kutsal Ruh'la
birlikte
Olsun sonsuza kadar övgüler. Âmin.

Kutsal Ailenin Bayramında (Noel ile yılbaşı arasındaki pazar günü kutlanır. 2019 yılında 29 Aralık Pazar günü kutlanacaktır), Akşam ibadetinde okunan bu ilahi Papa XIII. Leo (1810-1903) tarafından yazılmıştır. İlahi, İsa Mesih'in bebekliğini geçirdiği ailesi hakkındadır. Bu ilahinin birinci kıtası İsa Mesih'ten bahsetmektedir. Burada İsa Mesih'in doğduğu yuvanın şefkatli ve

²³ İlahinin kaynağı: *LH*, I, 290. Ayrıca bkz. Karatosun, "Katolik Kilisesinde Kutsal Müzik Anlayışı ve Türkiye'deki Uygulanışı," 181-83. İlahinin Gregoryen Terennümü notaları için bkz.: *Antiphonale Romanum: Secundum Liturgiam Horarum Ordinemque Cantus Officii Dispositum a Solesmensibus Monachis Praeparatum Tomus Alter, Liber Hymnarius, Cum Invitatoriis & Aliquibus Responsoriis*, (France: Abbaye Saint Pierre de Solesmes, 1983), 26. İlahiyi dinlemek için: http://liberhymnarius.org/images/2/22/026_O_lux_beata.mp3 adresinden erişim sağlanabilir (Son Erişim Tarihi: 20.09.2019).

sevgi dolu oluşu vurgulanmasına rağmen konuyla ilgili İncillerde sadece İsa'nın bilgelikte yetkinleştiği ve güçlendiği²⁴ yazmaktadır. İsa'nın şefkatli ve sevgi dolu bir yuvada büyüdüğü imgesi, tarihsel süreçte ortaya çıkan Hıristiyan sanatından etkilenen bir fikir olabilir. Fakat gerçekte, İsa'nın anne ve babası onun yokluğunu bir gün boyunca fark etmemişlerdir.²⁵ Üstelik Yuhanna İncilinde²⁶ İsa'nın bizzat kendi kardeşlerinin dahi kendine iman etmediği vurgulanmaktadır.

İlahinin ikinci kıtasında Meryem'den bahseder. Meryem'in onu emzirmesine atfı yapılan tek yer Luka İncilindedir.²⁷ Bu da başka bir kadının ağzından yapılan övgü niteliğinde bir söylemdir. Günümüzde dahi 'seni doğuran anaya kurban olayım!' tarzı nidalar esasında kişinin şahsına yapılan övgüyü belirtir, annesine değil. Ama burada Meryem'in İsa'yı emzirmesine ilaveten, onu kucaklaması, öpmesi gibi İncillerde geçmemesine rağmen, anneliğe dair genel eylemler de ifade edilmiştir.

Üçüncü kıtası Meryem'in nişanlısı Yusuf'tan bahseder. Yusuf'un Meryem'i kabul etmeden önceki şüpheleri, onu kabul edişi ve doğuma kadar geçen süreçler Matta ve Luka İncillerinde bahsedilmektedir. 'Bakire'nin şanını muhafaza ettin' dizelerinde vurgulanan husus, Yusuf'un nişan atmaya düşünmesinden²⁸ mühlemeldir. Yine bu dizelerde geçen 'baba olarak anıldın' ibareleri de İsa Mesih tarafından Yusuf'a 'baba' denilmiş olabileceği kabulü ile yazılmıştır. Hâlbuki İncillere baktığımızda İsa Mesih'in ağzından hiçbir zaman Teslisin unsuru olan Peder'den başkası için 'baba' kelimesi çıkmadığını görmekteyiz.

İlahinin diğer kıtaları İsa Mesih'in ailesini genel anlamda yüceltmektedir. Zaten, Hıristiyan sanatında ve edebiyatında ailenin önemi vurgulanırken ve 'mutlu aile tablosu' resmedilirken başat atfı noktası her zaman kutsal aile olmuştur. Görüleceği üzere İncillerdeki kısa bir şekilde bahsi geçen bir konu üzerine bile detaylı anlatımlarla ilahi yazılabildiği görülmektedir. Bazen de ilahiler Kutsal Kitabın bir bölümü özetlenmiş gibi yoğun atıflarla yazılabilir.

Thomas Aquinas (1225 - 1274) tarafından yazılan *Verbum Supernum Prodiens* isimli Latince bir ilahi buna güzel bir örnek olarak verilebilir. Birinci

²⁴ Luk. 2:40

²⁵ Luk. 2:43-44

²⁶ Yu. 7:5

²⁷ Luk. 11:27-28

²⁸ Mat. 1:19

ve beşinci kıtaları John M. Neale (1818-1866) tarafından, üçüncü kıtası Edward Caswall (1814-1878) tarafından, ikinci ve dördüncü kıtaları da Gerard Manley Hopkins (1844-1889) tarafından İngilizceye tercüme edilmiştir. Bu ilahi Oruç Devresinin en kutsal zaman dilimi olan Kutsal Haftanın, Pazartesi günü sabah ayininde okunur. Latince resmî ibadet kitabında²⁹ Efkaristiya Bayramında (Corpus Christi) teganni edilebilecek ilahiler arasında da yer almaktadır.

*Word of God, proceeding forth*³⁰

The Word of God, proceeding forth	Tanrı'nın Kelamı, yücelerden geliyor, Pederin yanından da ayrılmıyor,
Yet leaving not his Father's side, ³¹	Yeryüzündeki işine varıyor, Yaşamındaki son akşamına ulaşıyor.
And going to his work on earth Had reached at length life's eventide.	Sonra, sahte dostu ona ihanet etti, Öldürsünler diye onu, ele verdi, Esasında ekmecek olarak, o kendini, Yaşam olsun diye, dostlarına verdi.
Soon by his own false friend betrayed, Given to his foes, to death went he;	İkili bir hediye planladı sevgisi: Yenmek üzere eti, içilmek üzere kanı,
His own true self, in form of bread, He gave his friends, their life to be.	O et ve kan, gerçek bir insan, Bulur burada belki kendi tekâmülünü O yemlik, Mesih'i, havarilerin dengi yaptı,
A double gift his love did plan, His flesh to feed, his blood to cheer, That flesh and blood, the whole of man, Might find its own fulfillment here.	O üst kat, onu, ruhlarının gıdası yaptı, O haçta, hakkıyla ödedi kefareti, Ve cennette olacak en büyük ücret. Tüm şükran ve övgüler yükselişine olsun, İlelebet, kutsal Üçlü Birlik'e olsun, Bize namütenahi bir yaşam bahşet,

²⁹ İlahinin Latincesi için: *LH*, IV, 400.

³⁰ İlahinin kaynağı: *LoH II*, 408. Ayrıca bkz. Karatosun, "Katolik Kilisesinde Kutsal Müzik Anlayışı ve Türkiye'deki Uygulanışı," 212-13. İlahiyi dinlemek için: <https://www.youtube.com/watch?v=v7Jvg5ggiTo> (Son Erişim Tarihi: 20.09.2019).

³¹ İlahinin Latince metninde 'Nec Patris linquens dexteram' yani 'Peder'in sağ tarafından da ayrılmıyor' şeklinde bir ifade kullanılmaktadır. İngilizce tercümeyle sadık kalarak 'sağ taraf' kelimesini kullanmadık. Ancak İsa'nın Baba'nın yanındaki konumu düşünüldüğü zaman Hristiyanların zihinlerine her zaman sağ taraf gelmektedir. Bunun bir sebebi İncillerdeki atıflardır (Yu. 16:7-15), bir diğer sebebi de kraliyet, güç, egemenlik, yönetim gibi sıfatlarla beraber hep 'sağ el/sağ taraf' tabirinin kullanılmaktadır (Mez. 63, 110; Yşa. 411; Mat. 22,).

The manger, Christ their equal
made;
That upper room, their souls'
repast,
The cross, their ransom dearly
paid,
And heaven, their high reward
at last.

Bizim esas anayurdumuzda, seninle!

All praise and thanks to thee
ascend
For evermore, blest one in three.
O grant us life that shall not end
In our true native land with thee.

İlahi çok yoğun bir şekilde İncil'den atflarla doludur ve İsa'nın hayatı baştan sona bu ilahide çok özet bir şekilde anlatılmaktadır. Birinci kıtada İsa'nın Ezelî Kelam³² olarak bu dünyadaki 'işini' yapmak için enkarne oluşu ve son akşam yemeğine kadar gelişi hatırlatır. İkinci kıta buradan devam eder. İsa Mesih, Yahuda İskaryot tarafından ihanete uğrayarak³³ düşmanlarına teslim edilmiştir. Böylece ölürlen, gerçek dostları için yaşam kaynağı olacaktır. Üçüncü kıtada son akşam yemeği³⁴ Katolik açıdan vurgulanmaktadır: ekmek İsa'nın gerçek eti, şarap da onun gerçek kanı olmuştur.

Dördüncü kıta İsa'nın dünyada kat ettiği ruhsal mertebeleri sıralamaktadır. Buna göre önce bir yemlikte³⁵ doğarak enkarne olmuştur. Sonra yetişkin olarak son akşam yemeğinin yenildiği o *üst katta*³⁶ Evharistiyayı tesis etmiştir. Daha sonra da insanlığın günahına kefarete olmak için çarmıhta can verişini³⁷ anlatılmaktadır. Nihayetinde göklere, Peder'in yanına³⁸ çıktığı son durağı resmedilmektedir.

Bu ilahi Oruç Devresinde icra edilmesine rağmen İsa'nın çilesinden pek bahsedilmemektedir. Çünkü Kutsal Haftanın Pazartesi günü İsa henüz işkence çekmeye başlamamıştır. Bu yüzden bu ilahi genel anlamda İsa Mesih'i öven ve onun kurtarıcı eylemlerini kısaca özetleyen bir ilahidir.

³² Yu. 1:1

³³ Luk. 22

³⁴ Mat 26:17-30; Luk. 22:7-23; Mar. 14:12-26; Yu. 13

³⁵ Luk. 2:6-7

³⁶ Mar. 14:15

³⁷ Mat. 27:45-54

³⁸ Yu. 16:7-15.

Sonuç olarak, ibadetlerde kullanılan ilahilerin Kutsal Kitaptan yoğun atıflarla yazılabildiği de görülmektedir. Böyle durumlarda ilahi yazarı, vermek istediği mesajı veya aktarmak istediği bir dogmayı ilahiler vasıtasıyla işleyebilir. Bu bazen tek bir mesele olabileceği gibi, *Verbum Supernum Prodiens* ilahisinde görüldüğü üzere, *kurtuluş tarihinin* genel bir özeti de olabilir.

B. Haftalık İbadetlerde İlahiler

Katolik Kilisesi evrensellik iddiasında bulunan bir yapıya sahiptir. Evrenselliğin yönlerinden birisi, bütün dünyada aynı şekilde inanmak ve aynı şekilde ibadet etmektir. Kilisenin haftalık ibadetleri (Evharistiya ayini) bu sebeple tüm dünyada aynı düzende³⁹ icra edilmektedir. Evharistiya ayini *Giriş Duaları, Kutsal Kitabın Okunması, Ekmeğin ve Şarabın Sunulması ve Komünyon'dan Sonra Dua* olmak üzere dört bölümden oluşmaktadır. Evharistiya ayininin bu bölümleri Tablo 2'de gösterilmiştir.

Tablo 2'de kırmızı renkle işaretlenen metinler Kilisenin kadim geleneğinin ürünleri olan, her hafta aynı şekilde okunan ve asla değişmeyen dua, zikir veya ilahilerdir. Bunlar her hafta aynı şekilde okunur ve ibareler bütün dünyada yerel kültüre göre tercüme edilerek kullanılır. Dolayısıyla biz bu metinlerin Latince bilinen isimlerini kaydettik.

Tablo 2'de mavi renkle ifade edilen metinler ise litürjik haftaya uygun olarak Kilise tarafından Kutsal Kitap'tan seçilen pasajlar ile litürjik haftaya uygun olarak yazılan özel dua kalıplarıdır. Bu metinler ve özel dualar ile o gün kutlanan bayram veya özel gün anılmaktadır.

Tablo 2'de yanında '♪' sembolü olan metinler rahibin kendi sesiyle melodili bir şekilde okuduğu kısımlardır. İnsan sesi temelli bu okuyuş tarzına imkânlar ölçüsünde koro eşliğinde org, keman, gitar gibi çalgı aletleri de eşlik edebilmektedir.

Yanında '↑' sembolü olan bölümlerde cemaat ayine ayakta katılmaktayken '↓' sembolü olan bölümlerde oturarak eşlik eder. *Sanctus* duasının yanındaki '†' işareti Şükran Duası'na girişi temsil etmektedir. Şükran Duası, Evharistiya ayininin en kutsal anıdır. Bu bölümde ekmek ve şarap üzerine yapılan dualardan sonra bunlar sırayla rahip tarafından yukarıya kaldırılarak İncillerde İsa Mesih'in bu ayini tesis ederken sarf ettiği

³⁹ Evharistiya ayininin Batı'da ve Türkiye'de icra ediliş şeklinin adım adım mukayesesi için bkz.: Karatosun, "Katolik Kilisesinde Kutsal Müzik Anlayışı ve Türkiye'deki Uygulanışı," 331 - 36. Burada yalnızca bu karşılaştırmanın nihai sonuçları tablo şeklinde verilmiştir.

sözler⁴⁰ birebir tekrar edilir. Bu esnada zil çalınır ve cemaatteki diz çökerek boyunlarını eğler.

Tablo 2. Haftalık ibadetin icra ediliş şekli

Giriş Duaları	Kutsal Kitabın Okunması	Ekmeğin ve Şarabın Sunulması	Komünyonun Sonra Dua
Giriş İlahisi ♪ ↑	1. Okuma ↓	Adakların Takdimi ↓	Duyurular ↑
Selamlama ↑	Mezmun ♪ ↓	Adaklar Üzerine İlahi ♪ ↓	Kutsama/Veda ↑
<i>Confiteor Deo</i> ♪ ↑	2. Okuma ↓	Adaklar Üzerine Dua ♪ ↓	Son Takdis ↑
<i>Kyrie Eleison</i> ♪ ↑	Alleluia ♪ ↑	Şükran Duası ↑	Çıkış İlahisi ♪ ↑
<i>Gloria in Excelsis</i> ♪ ↑	İncil'den Okuma ↑	<i>Sanctus</i> ♪ ↑ ↑	
Dua ↑	Vaaz ↓	<i>Pater Noster</i> ♪ ↑	
	<i>Credo</i> ♪ ↑	Barış Öpücüğü ↑	
	Evrensel Dua ↑	<i>Agnus Dei</i> ♪ ↑	
		Komünyon Alınması ↑	
		Komünyon İlahisi ♪ ↓	
		Komünyon Duası ↑	

Evharistiya ayini esnasında icra edilen ve Tablo 2'de renkli olarak işaretlenmemiş diğer unsurlar ise tamamen insan ürünü olan parçalardır. Bunlar da rahibin cemaat ile diyaloga girdiği bölümlerden ve dört adet ilahi okunmasından müteşekkildir. Rahipler, cemaati selamlamak, vaaz vermek, esenlik dileyerek barış öpücüğüne davet etmek ve vedalaşırken; cemaate bazı duyurular yapmak dışında Evharistiya ayinine kendilerinden bir şey katmazlar.

II. Türkiye'deki Katolik Kiliselerinde Okunan İlahilerle İlgili Bazı Veriler

Evharistiya ayinini yöneten rahibin görevlerinden birisinin o hafta okunacak ilahileri seçmek olduğunu belirtmiştik. Türkiye'deki Katolik

⁴⁰ Günümüzde "Alınız ve hepiniz yiyeceğiniz; Bu sizin için kurban edilen benim bedenimdir." ve "Alınız ve hepiniz bu kupadan içiniz; Bu benim kanımdır. Yeni ve Ebedi Ahdin kanı. O, günahların bağışlanması için sizin ve bütün insanlar uğruna dökülecektir. Bunu beni anmak için yapınız" şeklinde formüle edilen metnin Kutsal Kitap referansları: Mat. 26:26-29; Mar. 14:22-25; Luk. 22:19-20; *Kutsal Ayinin Kitabı*, (İstanbul: Sent Antuan Kilisesi, 1997) 438.

kiliselerinde düzenlenen Evharistiya ayini *Kutsal Ayinin Kitabı* isimli bir kitaptan takip edilmektedir. Bu ayin kitabında herhangi bir ilahi yer almamaktadır. Kiliselerde okunan ilahiler genellikle rahipler tarafından başka kaynaklardan seçilmektedir.

Türkiye'deki Katolik kiliselerinin ilahi repertuarı oldukça sınırlıdır. Katolik ilahilerini ihtiva eden yalnızca iki adet basılı ilahi kitabı vardır. Bunlar; Adana ve Mersin Katolik Kiliselerinde kullanılan *Ayin Kitabı ve İlahiler*⁴¹ ile Ankara'daki Azize Tereza Kilisesinde kullanılan *İlahiler*⁴² isimli kitaplardır. Bunlar dışında İzmir ve İstanbul gibi illerdeki Katolik Kiliselerinde düzenlenen ayinlerde okunan ilahiler kitaplardan değil kilise girişlerinde cemaate dağıtılan birkaç sayfalık broşürlerden takip edilmektedir. Bu broşürlerdeki ilahilerin de bahsettiğimiz bu iki kitaptan alındığı tespit edilmiştir. Dolayısıyla bu iki kitap dışında resmî litürji esnasında kullanılan başka bir ilahi kitabına rastlanılmamıştır.

Ayin Kitabı ve İlahiler içerisinde 189, *İlahiler* içerisindeyse 59 adet ilahi yer almaktadır. Evharistiya ayininde her hafta dört adet ilahi okunduğu için kısa sürede tekrara düşülmektedir. Bu ilahi kitaplarının içeriğindeki ilahiler de orijin olarak farklılık arz etmektedir. Bu ilahilerin çoğunluğu İtalyanca ve İngilizceden tercümedir. Türkçe kaleme alınan ilahiler ise tercüme ilahilere oranla daha azdır. Türkçe yazılan ilahilerin yazarları hakkında (cinsiyeti, etnik kimliği, yaşı, yaşadığı yer, eğitim durumu vs.) bilgi bulmak çoğu zaman imkânsıza yakındır. Batı'da olduğu gibi, ilahilerin entelektüel bir materyal olarak görülüp, telif hakları ihlallerini engellemek için tescil edilmemeleri, bu durumun sebeplerinden birisi olabilir. İlahi yazarlarının kendi tercihleri ile isimlerinin gizlenmiş olması da muhtemel sebeplerdendir.

Ayin Kitabı ve İlahiler içerisinde **73** adet Türkçe yazılan ilahi mevcuttur. Yine bu ilahi kitabındaki tercüme ilahiler ise İtalyancadan 46, İngilizceden 38, Latince 12, Fransızcadan 2, Almancadan 2, Rusçadan 1 ve İbraniceden 1 adet olmak üzere toplam 102 adettir. Bu rakamlara ilaveten dili de Latince olan 14 adet ilahi mevcuttur. Böylece toplamda **116** adet ilahi yabancı menşei olmaktadır.

İlahiler isimli ilahi kitabında **28** adet Türkçe yazılan ilahi mevcuttur. Bu ilahi kitabındaki tercüme ilahiler ise İtalyancadan 16 adet, Latince 6 adet, Fransızcadan 3 adet, Almancadan 1 adet ve İngilizceden 4 adet olmak üzere

⁴¹ *Ayin Kitabı ve İlahiler*, (Mersin: Mersin Latin Katolik Kilisesi, 2015?).

⁴² *İlahiler*, (Ankara: Azize Tereza Kilisesi, 2015?).

30 adettir. Bu rakamlara ilaveten dili de Latince olan 1 adet ilahi mevcuttur. Böylece toplamda **31** adet ilahi yabancı menşeli olmaktadır.

Özetle, her iki kitapta 101 adet Türkçe (73 + 28) menşeli ve 147 adet Yabancı menşeli (116+31) olmak üzere 248 adet ilahi mevcuttur. Bu rakama nihai bir revize daha yapılmalıdır. İlahiler kitabının içerisinde yer alan 59 ilahinin 39 tanesi aynı zamanda Ayin Kitabı ve İlahiler içerisinde yer almaktadır. Yani, Ankara'daki Katolik kilisesinde kullanılan ilahi kitabında yer alan ilahilerin %66'sı Adana ve Mersin Katolik kiliselerinde kullanılan ilahi kitabında da yer almaktadır. Böylece mükerrer ilahiler çıkartıldığında nihai olarak Adana, Mersin ve Ankara illerinde litürjik yıl boyunca okunan toplam ilahi sayısı **207** (248⁴³-39⁴⁴-24⁵) olarak hesaplanır.

Batı'daki kiliselerin ilahi repertuvarları göz önüne alınırsa bu sayıların oldukça düşük olduğu görülmektedir. Örnek vermek gerekirse, *Catholic Community Hymnal*⁴⁶ isimli bir ilahi kitabı içerisinde 475 adet ilahiye ilaveten yıl boyunca yapılacak bütün haftalık ayinlerde okunacak İncil pasajları ve teganni edilecek mezmurlar nakaratları ve notalarıyla birlikte yer almaktadır. Yine *Catholic Church Hymnal*⁴⁷ isimli yüz yıllık bir eserde notalarıyla beraber 238 adet ilahi mevcuttur ki bu sayı günümüz Türkiye'sindeki Katolik Kiliselerinde kullanılan bütün ilahilerin toplam sayısı ancak etmektedir.

Batı'daki tek bir ilahi kitabının bütün Türkiye'deki Katolik Kiliselerinde kullanılan ilahi kitaplarından daha fazla ilahi ihtiva etmesi din, kültür, ekonomi, politika, sosyoloji, dil ve hatta sanat ile ilgisi kurularak değişik şekillerde açıklanabilir. Kullanımda olan bütün ilahilerin toplanması ve tek bir kitap haline getirilmesi ciddi bir ekonomik güç gerektirmektedir. Yeni ilahilerin yazılması dinî eğitimde ihtisastan yanı sıra edebi sanatlarda ustalığı icbar kılar. Latince eski ilahilerin Türkçeye tercüme edilememesi de dil bariyeri ile açıklanabilecek bir husustur. İlahilere beste yazmak için gereken alt yapının yetersizliği ve Batı'daki gibi kilise müziği okullarının olmayışı ilahi yazımının sanat ile kesiştiği noktadaki işbirliğini aksatan etkenlerdir. Tüm bunlar, Türkiye'deki Katolik Hıristiyanlığın tarihi

⁴³ *Ayin Kitabı ve İlahiler* ile *İlahiler* kitaplarındaki toplam ilahi sayısı.

⁴⁴ *Ayin Kitabı ve İlahiler* ile *İlahiler* kitaplarındaki aynı ilahilerin sayısı.

⁴⁵ *Ayin Kitabı ve İlahiler* kitabının kendi içindeki mükerrer olan ilahilerin sayısı. #174 ve #173 numaralı ilahiler aynı ilahinin farklı tercümeledir. Bu yüzden tek bir ilahi olarak değerlendirilebilir. #33 ve #80 numaralı ilahiler ise iki farklı sayfada, ayrı ayrı numaralandırılmışlardır ve tek bir ilahi olarak değerlendirilmelidir.

⁴⁶ Robert J. Batastini and Edward J. Harris, eds., *Catholic Community Hymnal*, Pew ed. (Chicago: GIA Publications, Inc., 1999).

⁴⁷ A. Edmonds Tozer, ed., *Catholic Church Hymnal*, 5th ed. (New York: J. Fischer & Bro., 1905).

serencamının Batı'dakinden tamamıyla farklı ve kendine özgü bir yapıya sahip olmasından ileri gelmektedir.

III. İlahilerin Pratik İşlevleri ve Bir Evharistiya İncelemesi

Haftalık ibadetlerde icra edilen ilahilerin günlük ibadetlerdeki ilahilerden farklı olarak pratik işlevleri de vardır. *Giriş İlahisi*, rahibin kiliseye girişi esnasında teganni edilen ilahilerdir. Bu tür ilahiler rahibin cemaati selamlaması, varsa ayinsel bir takım eşyaların taşınması ve ibadete başlangıç için bütün görevlilerin yerlerini alması için zaman kazanmaya yönelik ilahilerdir. Bu ilahiler de litürjik mevsimin ruhuna uygun muhtevaya sahiptir ve inanlıları az sonra kutlayacakları şükran ayinine hazırlar. Ekmek ve Şarap kutsanırken okunan ilahi esnasında rahip ilgili kutsama dualarını okumakla meşgul olur. Bu esnada cemaat bu işlemleri izlerken bir yandan da kişisel dualar edilir. Aynı zamanda bir görevli tarafından kilisenin ihtiyaçları için maddi yardım toplanır ve toplanan yardımlar 'adak' olarak altarın önüne konulur. Yani bu ilahiler hem cemaatin adaklarını hem de rahibin ekme ve şarabı kutsarken teganni edilen ilahilerdir. *Komünyon* ilahileri ise rahip tarafından cemaate komünyon dağıtılırken teganni edilen ilahilerdir. Genellikle en uzun ilahiler bunlar olmaktadır çünkü özellikle kalabalık olan kiliselerde komünyon almak için uzun bir kuyruk oluşmakta ve bu işlem bir müddet sürmektedir. Bu tür ilahiler komünyon sırası bitene kadar sürekli başa sarılarak tekrarlanır. Bazen aynı ilahinin dört veya beş defa tekrarlandığı müşahede edilmiştir. *Çıkış İlahisi* ise rahibin cemaati selamlayarak ayini sonlandırmasıyla birlikte teganni edilmeye başlar ve cemaat dağılına kadar devam eder.

İlahi söyleyerek tanrıyı övmek İsa Mesih ve havarilerine kadar geri gider⁴⁸, bugün kiliselerde ilahi söylemek esasında İsa Mesih gibi davranmak olarak algılanmaktadır. Bu sebeple ilahiler dini hislerin uyanması için bir araç olarak görülür. Bunlardan başka ilahiler pratik bir ezber yöntemi olarak da kullanılır. Bu minvalde bazı önemli teolojik unsurlar ve hatta litürjik metinler ilahilerin müzikal karakteri sayesinde daha kolay ezberlenebilir. İlahilerin birleştirici bir yönü de vardır, zira cemaat hep bir ağızdan aynı melodiyi tekrarlayarak tanrıyı övmektedir. İlahilerin birleştirici yönünün bir diğer vechesi de aynı ilahinin farklı dillerde tercüme edilmesidir. Böylece, farklı kültür ve milletler aynı anlama gelen sözlerle tanrıyı aynı şekilde

⁴⁸ Mat. 26:30

yüceltmektedir. Bütün bu pratik işlevlerinin yanı sıra, haftalık okunan ilahiler litürjik döneme göre değişiklik göstermektedir.

Örneğin bu makalenin kaleme alındığı hafta (22.09.2019), Mersin'deki Latin İtalyan Katolik Kilisesinde (*Sent Antuan Kilisesi*) icra edilen Evharistiya ayininde okunan dört ilahi şunlardır:

- *Giriş İlahisi* olarak *Ayin Kitabı ve İlahiler* içindeki #6 numaralı '*İşte Ruh ve Gelin*'⁴⁹ isimli ilahi okunmuştur.
- *Adaklar* kutsanırken *Ayin Kitabı ve İlahiler* içindeki #8 numaralı '*Neler Verebiliriz*'⁵⁰ isimli ilahi okunmuştur.
- *Komünyon* esnasında *Ayin Kitabı ve İlahiler* içindeki #13 numaralı '*Ey Rab İsam Bana Gel*'⁵¹ isimli ilahi okunmuştur.
- *Çıkış İlahisi* olarak *Ayin Kitabı ve İlahiler* içindeki #121 numaralı '*Ya Rab İsam Layıksın Sen*'⁵² isimli ilahi okunmuştur.

Litürjik takvime göre 22.09.2019 tarihi Olağan Devrenin 25. Pazar Günüdür. "Olağan" sözcüğü, İngilizce *ordinary*, Latince *ordinalis* kelimesinden türemiştir ve bu, rakamların sırayla sayılması anlamına gelir. Ayrıca bu kelimenin kökü *ordo* kelimesidir ki bu da *düzen* anlamına gelir. Dolayısıyla esasında *Ordinary Time* olarak bilinen bu litürjik dönem *Sıralı Haftalar Boyunca Düzenli Bekleyişi* ifade eder. Bu dönem litürjik yıl içinde iki parçadan oluşmaktadır. Birinci parçası, Olağan Devrenin Birinci Pazarı Rabbin Vaftizi Bayramından (6 Ocak'ı takip eden ilk Pazar günü) sonraki Pazartesi günü başlar ve Kül Çarşambasından önceki Salı gününe kadar altı hafta boyunca devam eder. İkinci parçası, Pentekost'tan hemen sonra Olağan Devrenin Yedinci Pazarı olarak başlar ve Advent'in Birinci Pazarına kadar

⁴⁹ İlahiyi dinlemek için Türkiye'deki Protestanların çabaları ile Türkçe ilahi içeriği zenginleştirilen <https://worshipleaderapp.com/en> isimli web sitesi veya ilgili sitenin yapımcılarının ürettiği akıllı telefon uygulaması kullanılabilir. İlgili web sayfasına/app uygulamasına girildiği zaman 'Ayarlar' kısmından 'İlahinin Dilini Seçiniz' sekmesine tıklayarak Türkçe ilahiler seçilebilir. '*İşte Ruh ve Gelin*' isimli ilahinin indirme bağlantısı için: url:1

⁵⁰ Bu ilahi '*Guarda Questa Offerta*' isimli İtalyanca bir ilahinin tercümesidir. Protestan ilahi kitabı serisi '*Tanrı'ya Yüceltelim*' içinde yer almamaktadır. Bu yüzden bu ilahinin ses kaydına herhangi bir ortamdan ulaşamamıştır. Bunun gibi yalnızca Katolikler tarafından kullanılan ilahiler ya Protestanlar tarafından bilinmemektedir, ya da tercihen ilahi kitaplarına alınmamaktadır. Ayrıca Türkiye'deki Katolik Hristiyanların teknolojik imkânları kullanarak kendi ilahilerini derledikleri herhangi bir meca olmadıkları da böylece ortaya çıkmaktadır. Katolik Kiliseleri tarafından icra edilen ilahileri dinlemenin Kiliseye aktif katılmadan başka bir yolu yok gibidir.

⁵¹ '*Ey Rab İsam Bana Gel*' isimli ilahinin indirme bağlantısı için: url:2

⁵² '*Ya Rab İsam Layıksın Sen*' isimli ilahinin indirme bağlantısı için: url:3

otuz üç veya otuz dört hafta sürer.⁵³ Olağan Devre; *Kutsal Üçlük Bayramı*, *Mesih İsa'nın Kutsal Yüreği Bayramı*, *Meryem Ana'nın Göğe Alınması Bayramı* gibi daha pek çok önemli bayramın kutlandığı bir litürjik mevsimdir. Hristiyan dinî hayatının en önemli günlerini oluşturan ve yoğun olarak geçen 33 veya 34 haftadan oluşmaktadır. Noel ve Paskalya ile İsa Mesih'in kurtarıcı eylemlerine vurgu yapılırken, Olağan Devrede onun İkinci Gelişi beklenir ve yıl içinde yaşantısının diğer kesitlerine vurgu yapılır. Olağan Devrenin amacı inanlının hayatının her aşamasını İsa'dan bir örnek ile güçlendirmesi ve en nihayetinde Olağan Devrenin son Pazar günü kutlanan *Erenin Kralı Mesih İsa Bayramında* olduğu gibi, onu dünyevi ve uhrevi Kral olarak ilan etmesidir.

Olağan Devrenin 25. Pazarında herhangi bir bayram olmadığı için Evharistiya ayını Hristiyanlığın genel öğretilerini ihtiva edecek unsurlar içermektedir. Bunlar da Tanrı'yı sevmek, ona güvenmek, gelişini beklemek, dürüst yaşamak, komşuluk haklarına riayet, adaletli olmak gibi temel erdemlerdir. Bu minvalde 22.09.2019 tarihinde icra edilen aşağıdaki ilahi bu gibi erdemlerin ilahiler vasıtasıyla nasıl aktarıldığını göstermesi açısından örneklik teşkil edebilir:

*Ey Rab İsam Bana Gel*⁵⁴
Ey Rab İsam bana gel
Sen benim rehberim ol
Canım senin elinde
Ey sevgili Rab İsam

Gelişine susadım huzuruna susadım
Yalvarırım Rab İsam hep benim rehberim ol

Kalbim açmayacağım,
Kimse koymayacağım
Tek seni istiyorum.
Ey haçlanmış Rab İsam

Sana güveniyorum.
Her şeyde önderim ol.
Kalbimde egemen ol.
Ey sevgili Rab İsam.

⁵³ *Normae Universales de Anno Liturgico et de Calendario*, md. 43 ve 44. Bu Kilise dokümanı litürjik takvimdeki dinî mevsimler ve bu mevsimlerin içerdikleri bayramların neden, nasıl ve ne zaman icra edileceklerine dair genel kaidelerden bahseden bir belgedir. *The Roman Missal*, English Translation According to the Third Latin Typical (2002) ed. (New Jersey: Catholic Book Publishing Corp., 2011), 93-4.

⁵⁴ *Ayin Kitabı ve İlahiler*. #13. Yazım şekli aynen alınmış yazım hatalarına müdahale edilmemiştir.

Komünyon esnasında okunan bu ilahi Kutsal Kitaptan belirgin bir atf içermemektedir. Tanrı sevgisi ve özlemine konu edilen bu ilahinin yazarı belli olmamakla birlikte 7.7.7.7 hece ölçüsü ile yazılmıştır. 'Gelişine susadım' dizesinde ifade bulan İsa Mesih'in İkinci Gelişi aynı zamanda Büyük İman Açıklamasının (*Credo*) bir maddesi⁵⁵ olarak inanılan en temel dogmalardan birisidir. Dolayısıyla zımnen de olsa bu ilahide bu iman akidesine atf yapılmaktadır. Yine ilahide geçen 'haçlanmış Rab İsam' gibi ibareler de İsa'nın çilesinin anlatıldığı İncil bölümlerine gönderme yapmaktadır. Ezcümle, görünürde Kutsal Kitap'tan doğrudan mülhem olmayan böyle bir ilahi bile Hıristiyan itikadını güçlendirmek, manevi ve ahlaki değerleri yüceltmek amacı gütmektedir.

Sonuç ve Değerlendirme

Mezurlarda geçen "Seni günde yedi kez överim"⁵⁶ ibaresinden ilham alan Hıristiyanların günlük ibadet vakitleri tarihî süreçte sekiz vakte kadar çıkmışken, II. Vatikan Konsili'nde alınan kararlara uygun olarak 1970 yılında Papa VI. Paul tarafından yeniden düzenlenerek günümüzde pratikte dört vakte kadar düşürülmüştür. Haftalık ibadetler ise Kilisenin erken yüzyıllardan beri her daim Pazar günleri icra edilegelmiştir. Çünkü Pazar günü, İsa Mesih'in ölüler arasından dirildiği gün⁵⁷ olarak kabul edilmektedir.

Günlük ve haftalık ibadetlerde ilahi okumak ibadetin vazgeçilmez bir parçası olarak tespit edilmiştir. Günlük ibadet vakitlerinin hepsinin başlangıcında bir tane ilahi okunmaktadır. Yani, bir Hıristiyan günlük ibadetlerini icra ettiğinde günde en az dört tane ilahi okunmaktadır. Haftalık icra edilen Evharistiya ayini ise dört kısımdan oluşur ve ayin boyunca dört farklı ilahi okunmaktadır. Hıristiyanların ibadetlerinde bu kadar yoğun bir şekilde kullanılan ilahiler şekil ve içerik açısından bir takım özellikleri haizdir.

İlahiler; tanrı övgüsü ile dolu, bestelenmek için yazılan insan ürünü şiirlerdir. Edebiyat, müzik ve dinin bulunduğu bir alanda şekillenen ilahiler bu üç alandan da özellikler barındırır. İlahilerin edebî özelliklerinin başında kafiye uyumu ve mecaz, abartma, kişiselleştirme gibi bazı üslup tercihleri gelmektedir. İlahiler için bestelenen melodiler ise temelde hece ölçüsüne, kelimelerin kısa veya uzun olmalarına ve kelime vurgularına göre şekillenir.

⁵⁵ 'Dirileri ve ölüleri yargılamak için şanlı tekrar gelecek ve onun hükümdarlığı son bulmayacaktır.' *The Roman Missal*, 379; *Kutsal Ayinin Kitabı*, (İstanbul: Sent Antuan Kilisesi, 1997), 417.

⁵⁶ Mez. 119:164.

⁵⁷ Mat. 28:1-10; Luk. 24:36-43; Yu. 20.1-23

Bazen bir melodinin birden fazla ilahi için geçerli olmasının sebebi her iki ilahinin benzer şekilsel özelliklerde yazılmalarından ileri gelir.

İlahilerin dinî boyutunu güfteleri derinleştirmektedir. İnsan ürünü oldukları için herhangi bir dogma ilahilerde kolaylıkla işlenmektedir. Kutsal Kitaptan yoğun atıflar içeren ilahiler yazılabileceği gibi, 'tanrı sevgisi, komşuluk hukuku, din kardeşliği' gibi genel erdemler hakkında da ilahiler yazılabilir. Bu açıdan özellikle Latince yazılan ve IV. yüzyıla kadar geri giden eski ilahilerin bahsettiği konular daha özgün, daha derin ve Kutsal Kitap ile daha ilintili iken; modern zamanlarda, özellikle *Ey Rab İsam Bana Gel* gibi Türkçe yazılan ilahilerin aynı derinliği yakalayamadığı görülmektedir.

Günlük ve haftalık ibadetlerde kullanılan ilahilerin inanlıların manevi gelişimini desteklediği, dinî ve ahlaki açılardan tedip görevi üstlendiği de görülmektedir. Bazen kısa bir ilahi, kazanılması gereken erdemler veya inanılması gereken itikadî meseleler hakkında Kilise'nin görüşlerini fazlasıyla yansıtmaktadır. Buna ilaveten okunan ilahinin içinde bulunan litürjik mevsimle bağı kurulmalıdır. Oruç Devresinde İsa'nın doğumunun anıldığı Noel ilahilerinin söylenemeyeceği açıktır.

Uygun ilahiyi doğru zamanda ve Kilise cemaatinin ihtiyaçlarına göre seçme görevi rahiplerindir. Bu seçimi yaparken rahipler, ilahi kitaplarını kullanmaktadırlar. Bu noktada Batı ile Türkiye'deki ilahi okuma gelenekleri arasındaki en büyük fark ortaya çıkmaktadır. Batı'da asırlar boyunca devam eden ilahi okuma geleneği sayesinde onlarca ilahi kitabında binlerce ilahi kaydedilmişken, tüm Türkiye'deki Katolik Kiliseleri yalnızca iki adet ilahi kitabı kullanmaktadır. Bu farklılığın temel sebeplerinden birisi, Türkiye'deki Katolik Hıristiyanlığın tarihi serencamının Batı'dakinden tamamıyla farklı ve kendine özgü bir yapıya sahip olmasıdır.

Batı'da ve Türkiye'de teganni edilen ilahilerde teolojik tartışmalara yer verilmemektedir. Örneğin İsa dirildiği zaman gerçekleşen olaylar hakkında İncillerde farklı anlatımlar yer almaktayken ilahilerde bütün bu farklılıkları kapsayıcı genel bir anlayışın iletildiği görülmektedir. Başka bir deyişle, ilahilerin verdiği mesajlar kısa, öz ve anlaşılır tutularak detaylı teolojik tartışmalardan uzak durulur. Çünkü ilahiler, ezberlenmek amacıyla yazılan ve bestelenen, dinî duyguyu canlandırması beklenen şiirlerdir. Felsefi veya teolojik mülahazalar yerine 'öğretinin' nihai çıktısı sunulur. Gönüllere hitap eden evrensel tınların büyümesine kapılan inanlı için İsa; beklenen Mesih,

yaşayan Hizmetkâr, günahlara kefarete için gönüllü kurban olan Kuzu ve ölümü yenen *Allah*'tır.

Kaynakça

- Antiphonale Romanum: Secundum Liturgiam Horarum Ordinemque Cantus Officii Dispositum a Solesmensibus Monachis Praeparatum Tomus Alter, Liber Hymnarius, Cum Invitatoriis & Aliquibus Responsoriiis. France: Abbaye Saint Pierre de Solesmes, 1983.
- Ayin Kitabı Ve İlahiler. Mersin: Mersin Latin Katolik Kilisesi, 2015?
- Batastini, Robert J., and Edward J. Harris, eds. Catholic Community Hymnal. Pew ed. Chicago: GIA Publications, Inc. , 1999.
- Blume, Clemens. "Hymn." In The Catholic Encyclopedia. New York: Robert Appleton Company, 1910. New Advent: <http://www.newadvent.org/cathen/07595a.htm>.
- Eskew, Harry, and Hugh T. McElrath, eds. Sing with Understanding: An Introduction to Christian Hymnology. 2nd ed. Nashville, Tennessee: Church Street Press, 1995.
- Hugh, Henry. "Canticle." In The Catholic Encyclopedia. New York: Robert Appleton Company, 1908. New Advent: <http://www.newadvent.org/cathen/03301a.htm>.
- İlahiler. Ankara: Azize Tereza Kilisesi, 2015?
- Karatosun, Musa Osman. "Katolik Kilisesinde Kutsal Müzik Anlayışı Ve Türkiye'deki Uygulanışı." Doktora, Çukurova Üniversitesi, 2018.
- _____. "Katolik Kilisesinin Günlük İbadet Kitaplarının İçeriği Ve Türkiye'de Kullanılan Muadilinin Analizi." Şırnak Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi 10, no. 22 (2019): 163-80. <https://doi.org/10.35415/sirnakifd.553798>.
- Kutsal Ayinin Kitabı. İstanbul: Sent Antuan Kilisesi, 1997.
- Liturgia Horarum I: Tempus Adventus, Tempus Nativitatis. Liturgia Horarum: Iuxta Ritum Romanum, Editio Secundum Typicam Alteram. VI vols. Vol. I, Chicago: Midwest Theological Forum, 2010.
- Liturgia Horarum II: Tempus Quadragesimae. Liturgia Horarum: Iuxta Ritum Romanum, Editio Secundum Typicam Alteram. VI vols. Vol. II, Chicago: Midwest Theological Forum, 2010.
- Liturgia Horarum III: Tempus Paschale. Liturgia Horarum: Iuxta Ritum Romanum, Editio Secundum Typicam Alteram. VI vols. Vol. III, Chicago: Midwest Theological Forum, 2010.
- Liturgia Horarum IV: Tempus Per Annum Hebdomadae I - Xiv. Liturgia Horarum: Iuxta Ritum Romanum, Editio Secundum Typicam Alteram. VI vols. Vol. IV, Chicago: Midwest Theological Forum, 2010.
- Liturgia Horarum V: Tempus Per Annum Hebdomadae Xii - Xxiv. Liturgia Horarum: Iuxta Ritum Romanum, Editio Secundum Typicam Alteram. VI vols. Vol. V, Chicago: Midwest Theological Forum, 2010.
- Liturgia Horarum VI: Tempus Per Annum Hebdomadae Xxii - Xxiv. Liturgia Horarum: Iuxta Ritum Romanum, Editio Secundum Typicam Alteram. VI vols. Vol. VI, Chicago: Midwest Theological Forum, 2010.

- The Liturgy of Hours I: Advent Season, Christmas Season. Large Type ed. New York: Catholic Book Publishing Corp., 1975.
- The Liturgy of Hours II: Lenten Season, Easter Season. Large Type ed. New York: Catholic Book Publishing Corp., 1976.
- The Liturgy of Hours III: Ordinary Time Weeks 1-17. Large Type ed. New York: Catholic Book Publishing Corp., 1975.
- The Liturgy of Hours IV: Ordinary Time Weeks 18-34. Large Type ed. New York: Catholic Book Publishing Corp., 1975.
- The Roman Missal. English Translation According to the Third Latin Typical (2002) ed. New Jersey: Catholic Book Publishing Corp., 2011.
- Strong, James. A Consise Dictionary of the Words in the Greek Testament; with Their Renderings in the Authorized English Version. New York: Abingdon Press, 1890.
- Thayer, Joseph Henry. A Greek - English Lexicon of the New Testament Being Grimm's Wilke's Clavis Novi Testamenti. New York: American Book Company, 1889.
- Tozer, A. Edmonds, ed. Catholic Church Hymnal. 5th ed. New York: J. Fischer & Bro., 1905.

İnternet Erişimleri

'İşte Ruh ve Gelin'

https://songs.worshipleaderapp.com/song_repo/mp3/Adana/0334%20Iste%20Ruh%20ve%20Gelin.mp3 (Son erişim tarihi 20.09.2019)

'Ey Rab İsam Bana Gel'

https://songs.worshipleaderapp.com/song_repo/mp3/Adana/0308%20Ey%20Rab%20isa,%20Bana%20Gel.mp3 (Son erişim tarihi 20.09.2019)

'Ya Rab İsam Layıksın Sen'

https://songs.worshipleaderapp.com/song_repo/mp3/Ya%20Rab%20Isam%20Layiksin%20Sen.mp3 (Son erişim tarihi 20.09.2019)

The Place and Importance of the Hymns in The Catholic Liturgy

Citation/©: Karatosun, Musa Osman, The Place and Importance of the Hymns in The Catholic Liturgy, Artuklu Akademi 2019/6 (2), 279-305.

Extended Abstract:

Christian religious life is built on three foundations. These are; daily worships that every believer should practice daily, known as the *Liturgy of Hours*, the *Mass* performed weekly and lastly, *sacraments*, which are periodic sanctification practices in line with the needs of the community. In this study, daily and weekly prayers are discussed- sacraments will be excluded from this discussion.

In the historical process, daily worship times were developed to eight times, but in accordance with the decisions taken by Pope Paul VI in the Second Vatican Council, it was reorganized in 1970 and reduced to four times in practice. The Catholic Church has adopted and practiced the following periodic four times: Office of Readings, Morning Prayer, Daytime Prayers, and Evening Prayer.

The weekly worship is held on Sunday, the day of the resurrection of Jesus Christ, with the internal and external evidence of the Church since ancient times. The person who established this ritual known as Eucharist is Jesus Christ himself, and the Church, whom declared Jesus a groom, and follows his example and leadership as a faithful bride since ancient times.

The texts used in the daily and weekly worships were simplified in time, and after the decision taken by Second Vatican Council, the texts have taken their final form, which is currently in use. Thus, the Church proclaimed a six-volume work containing prayers read to be in daily worship. Similarly, a weekly worship was organized as a new form for worship (today known as the *New Order of Mass*). One of the stationary elements in both daily worship and weekly worship is the tradition of reading hymns, which the Church calls 'a treasure'.

At the beginning of each daily prayer, at least four, at most six hymns are read. A total of four hymns are read in different parts of the Eucharist. Hence, one of the most fundamental elements of the worship models of Catholic Christian is hymns. Hymns are man-made poems written to praise God and to be composed. The hymns are formed in the intersection of the fields of literature, music and religion; thus reflects features from these three fields. Besides the formal features such as rhyme and syllabic meter, the hymns embodies stylistic features such as; allegory, exaggeration and personalization.

Hymns are not the only chant performed with music. Psalms and canticles are also essential parts of the liturgy practice preserved by Christians since ancient times as chapters with music. Therefore, psalms and canticles are also briefly mentioned in our study.

What distinguishes hymns from other elements of liturgy is that they are human products. Since they can be freely written, hymns are more closely related to the content of the liturgical calendar. For example, the psalms are read in the rituals performed during the Christmas Period, it is difficult to find matters concerning the birth of Jesus. But the hymns give place to this subject. Similarly, although Christian dogmas are not clearly included in other parts of liturgy, it is seen that many dogmas are frequently included in the hymns.

There is no difference in the form or content between hymns written for daily and weekly worships. The hymns used in both prayers are written as poems and are composed. But the hymns used in daily worship serve as a means to prepare the believers for the meaning and significance of that day. Since it is recited at the beginning of worship, it serves as a tool to get closer to God and to emotionally connect with a certain part of the life of Jesus Christ.

The functions of the hymns used in weekly worships are varied. *The Entrance Hymn* is the hymn that is arranged during the priest's entrance to the church. Such hymns are sung while greeting of the congregation by the priest, carrying some ritual items, if any, and they also save time for all officials to take their places for worship. During the *Offertory Hymn*, the priest is interested in blessing bread-wine while prayers are recited. While, the congregation watches these processes, everyone conducts his/hers personal prayers. *Communion Hymn* is the hymn that is sung while the priest distributes the bread. These are usually the longest hymns, especially in crowded churches, where there is a long queue to receive communion, and when this process continues for a while. *Recessional Hymn* begins with the priest's dismissal of the ritual and continues until the congregation leaves. In other words, while the hymns used in weekly prayers serve to save the priest time, they also take the attention of the believers.

It is the priest's duty to choose the appropriate hymn at the right time and according to the needs of the parish. While taking this choice, the priests use hymnals. At this point, the biggest difference arises between the tradition of chanting hymns in West and Turkey. Thanks to the tradition that continued for centuries in the West, thousands of hymns have been recorded in dozens of hymnals. On the other hand, all Catholic Churches in Turkey uses only two hymnals.

In brief, the hymns are used to support the spiritual development of believers and to educate them religiously and morally. They have been an integral part of Christian worship since ancient times, and they share the same importance and solemnity both in the West and Turkey. The hymns do not involve theological debates. The poems contradicting with the views of the Church cannot be read in divine worship, even if they have the most beautiful composition. The Church, which sees itself as the bride, and all the believers as her children, through hymns which she regards as 'the most precious treasure' of the ancient tradition, praises Jesus Christ every day and each week; as the expected Messiah, the living Servant, the Lamp who was sacrificed for redemption of the sins, and *Allah* who defeated the death.